

AD NOBILES ET PRVDENTES VI
ROS CONSULEM SENATVMQVE

Viennensem, in Viennam suam Præfatio

Vuolfgangi Lazij Viennensis.

OMPERTVM vobis esse arbitror, pruden-
tissimi uiri, eam multis fœlicitatem contigif-
se nostra etiam memoria Rebus publicis, ut
à cultioribus ingenijs, non solum literis ad-
serta horum oppida, uerùm laudis etiam
rationem, à uetustate historiâq; rerum ma-
gno labore erutarum, constitutam, certâ &
æternam consecuta fuerint. Nam de his que
uel de Troiana, aut Thebana antiquitate perscripta ab Homero
sunt, nihil attinet dicere. Etsi probandum eorum quoq; laborẽ mul-
ti existiment, qui historias memoria sua antiquiores aliquando su-
sceperant, unde laus generis, memoria loci, honos & gloria nomini
cõstituta postea sunt. Tantum operam nostrâ lectione magis ac ue-
niâ dignâ nec exteri improbare debebunt, quod intra Germaniæ li-
mites manserim, nec longius directo stilo, patriæ meæ eam inquisi-
tionẽ dederim: in cuius amore conuiescere, multi ex doctis nō so-
lùm pulchrũ duxerunt, sed etiam iustum. Nam de longinquis scri-
bere, & nobis incognitis locis, aut in aliam terræ plagam calamum
transferre, ut plenũ laboris est: ita & fallax inquisitio ac incerta, ue-
ritatis apud posteritatem magis periculum recipere, quàm cõstitu-
ere modum potest. Vt haud mirer quamobrem Æneas Pius, alio-
quin doctus uir, et quo Fridericus Cæsar in maximis rebus & ma-
ximè necessarijs semper utebatur, cum Austriâ ab hero iussus esset
in literas mittere, eius exordia paulo altius repetere noluerit, nec ue-
ritatis ad se periculũ in omnibus receperit. In quam cogitationem
cum uenirem, ac simul illud pressius mecum cõsiderarem, in tribus
omnem à Philosophis constitui pietatẽ, & non tam quæ Deo op-
timo maximo & parentibus debet, quàm quæ patriæ est exhiben-
da pietatis absolutâ rationem, homini libero amplectendam esse:
deinde uerò cum insignem aliquam & utilem patriæ, corporis fa-
cultate operam præstare, partim turbulenta in quæ incidimus tem-
pora, partim uerò literarum dulce ocium quo delectamur non si-
nerent, multo tempore dubius animus, in hunc tandem portũ ap-
pulit, ut omnem nostrâ uim in animo sitam esse censerem. Et quem
admodum ille inquit, rectius mihi uisum quoque est, ingenij quàm
uiriu opibus gloriam quærere. Quam uestræ magis urbi, uobisq;
quàm mihi partam existimabã, si eius exordia, laudisq; gradus, &
rationes, labore ferè semestri sumpto, paulo altius repeterẽ: memo-
riamq; uestram quàm maximè longâ efficerem. Qua in re non mea
sponte, nec ingenij mei uiribus confisus, sed uestris officijs iussuq;

A anima-

animatus, in eum me conieci laborem, ut post diuturnā illam & periculofam bibliothecarum, coenobiorū, scriniorumq; tum principum Austriae, tum uerò urbis uestrae perlustrationem, adhibita quoq; authorum græcorū latinorumq; lectione, de sensu tandem uobis meo aperirem, & quæ mea esset de isthac urbe sententia, origine eius, uetustate, nobilitateq; literis mandarem, ubi in lucem editus, educatus, et ubi uitæ ornamenta quædam adiumenta q; consequutus sum. Quod ipsum libenter sanè feci, non quòd in ea rationes nostras iactare uelim, in quo multos concidisse constat: aut quòd mea inculta oratione uobis plus splendoris accessurum putarim, quàm antè tot præclarè et fortiter gestis, annorum ferè uiginti interuallo, aduersus Turcas, ceu totius Christiani orbis firmissimū quoddam propugnaculum consecuti iam laudè estis: sed quòd fluxam illam & breuem memoriam crederem, quæ à diuitijs ac fortuna petitur: & multas magnas Respublicas memoria tenerè, nec ædificijs gestisq; ac opum cumulo Viennæ inferiores, scriptorū indigentia non loco tantum, sed memoria quoq; hominum omni excidisse. Nec ignoro, Ioannem Cuspinianum uestri ordinis amplissimi quondam præfectum, ac Cæsari Maximiliano à consilijs, in historijs uersatissimum uirum, id aliquando conatum fuisse. Cuius fragmenta, quòd in lucem non ueniant, aut hæredum incuria est: aut quòd imperfectum opus, & ut mihi uidetur, dubia fide, premendū duxerit. Quæ mihi causa una fuit, ut historiā urbis uestrae scribere aggressus fuerim, ut haberèt alij uidelicet, quib; cumulatius dicendi genus cōtingit, materiā, unde cultiora concinnent, & ceu miscellanea quædā assidue ob oculos sibi proponant. Quæ in multis gentiū historijs deducendis ob origine, doctis etiā adiumenta non parua dederunt. Nam ego sic existimo, ut medicina multo tempore, à uarijs, suffragante experientia, collecta, tandē in ueram & genuinam artis formam excreuerat, ita in historijs contingere solitū: nec ante aut Thucididis, aut T. Liviū fontē nectaris suauiss. istum, orationemq; magnificam fluxisse, quàm annalium materia ab his condita fuerit hominibus, quos in adnotatione rerum aut labor improbus, aut parta cognitio, aut oculata denique fides iuuauerunt. Quæ ipsa nuda quoq; interdum ac sincera, sine uerborum lenocinio, ueritatis magis perspicuitate apud posteritatem, quàm uerborum aut obscuris aut suspiciosi phaleris fidem merebatur. Nam in qua alia re, Homerus ac Maro fidem apud exterarum gentes defecere, quàm quòd inutili ut plurimū & ficta rerū uerborumq; ambage, culta tamen ac accumulata oratione, nec unquam à quouis imitanda, rerum quas scripserunt, tam leui momento & suspicionem facili pendulam fidem famamq; lectori ingratam quoque ac uix credendam reddiderint. Nos in Cōmentarijs his aperta usi sumus dictione, oratione uerò ab annalium instituto haud diuersa.

Viennæ

Viennæ quoque, non Austriæ scribimus historiam: atq; in ea non perpetuo & pleno incedimus dicendi genere (quod in Commentarijs rerum Austriacarum facimus) sed per capita diuisam, authorũ locis insertis & lectione & fide dignam facimus: imitati in hoc Beatum Rhenanum præceptorem nostrum, qui in rerum Germanicarum commentarijs, idem prior fecit, sed felicius, & grata magis dictione. Ea quæ in transcurso illius copiae cornu fabulosa uidebantur, & ad fidem minus prona, à reliquo corpore resecuimus, ueriora sequuti, quemadmodum Tullius in Oratore præcipit. Sed illuc redeo (inquit) uidetis ne quantũ munus sit oratoris historia: haud scio an flumine orationis, & ueritate maximũ, neq; eam reperio unquam separatim instructam Rhetorum præceptis. Sita sunt enim ante oculos. Nam quis nescit primam esse historiae legem, ne quid falsi dicere audeat: deinde, ne quid uerè nō audeat: ne qua suspicio gratiæ sit in scribendo, ne qua simultatis? hæc ille. Quem ego locum, cum memoria tenerem, ac simul cogitationes aliquas, ueritatis tamen fundamentis constitutas, uobis dignas meditarer, tum in hanc potissimum curam incubui, ne plura dicere uiderer, quàm historiae fides permittit: aut encomium urbis uestrae alijs exaggerarem, quàm res ipsa aut requireret, aut haberet. Officia enim uestra (quæ maxima sunt) & in singulos amplissimi ordinis uestri obseruantia, non prolixiorẽ orationem nostram, aut laudũ cumulum maiorem, sed ut libentius ea susceperim cōsilia, & uela tandem uentis dederim, effecere. Proinde, quod multi faciunt, & adulationis sibi uidentur inde crimen conciliare, suspicionem diluere prius uoluimus, & simul lectoris animũ explorasse, ut quàm uerè & aperte in hisce scripserim commentarijs, qui ad Viennæ uestrae, immò nostrae, commendationem pertinere uidentur, omnes intelligāt. Nec hoc dico, quod alijs bonis & doctis uiris, qui simili instituto Respublicas suas laudarunt, aliquid derogem, aut mecum pari sorte componere audeam, quos multas celebres historias & uetustatis non contemnenda quædam exempla sic in literas retulisse constat, ut etiam magnis ingenijs grata, & cultioribus naturis iucunda & honesta extiterint: sed quod ita natura comparatum esse sciam, & hoc carpendi generi mortali insectandi que studiũ inesse, ut ille inquit, Præcedentis semper spectetur mantica tergo. Quod ne metuam, aut magnopere curem, partim authoritatis uestrae intercessio, partim amoris illius, quem patriæ debeo, uis, ac non moderandus quidam impetus, consolantur. Quibus & illud obijcio, sæpe etiam olivetorem opportuna fuisse loquutũ, & inter olera corchorum etiam nasci. Suscipite igitur, optimi uiri, Viennam nostram, immò uestram, à nobis semestri spacio, non pleno ore & accumulata oratione, sed simplici & aperta dictione descriptam. Quam consultò ante Cōmentarios nostros rerum Austriacarũ, quos inuictissimo Prin-

cipi, domino nostro clementiss. Ferdinando Cæsari dedicauimus, (dum hi adornantur) in lucem dare constitui, & uestro inscribere nomini: quòd uestram dignitatem, ordinem, nobilitatē, atq; aded uetustatem urbis uestre contingat, nemini alteri quàm Viennam Viennæ consecrare dignum erat. Quam ut in authoritatem uestram patrociniūq; aduersus obrectatorum morsus recipere dignemini, unā cum huius non autore, sed scriptore potius, ac uestris officijs obstrictissimo: ita rogo, ut existimetis, cumulatissima satisfactione hoc genere candoris responsum esse, si uoluntatem, nō rem consideraueritis: ac quæ à sincero & grato animo profecta sunt, in bonam partem interpretanda duxeritis, qui in me ornando principem semper locum tenuistis. Nec ignoro, quàm hæc indigna uestra amplitudine existant. Sed cogitabitis (ut ille inquit) culpam nullam esse, cum id quod ab homine præstari nō potuit, euenerit. Nec aliquis est tam afflictus, qui si nihil aliud studet quàm id quod agit, non possit nauare aliquid & efficere. His me amplissimo ordini uestro commendo. Ex ædibus paternis, Viennæ Austriae. xviij. Cal. Augusti, Anni

M. D. XL V.

D. V.

deditis.

Vuolfgangus Lazius Viennensis, philosophiæ & medicinæ doctor.

RERV